Lietas Nr. A420531111
Lietas arhīva Nr. AA43-0272-14/1

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2014.gada 14.februārī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs M.Vīgants,

tiesnese I.Kaļiņina un tiesnese S.Kanenberga,

piedaloties pieteicējam /H.I./ un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes leslodzījuma vietu pārvaldes pārstāvim Andrim Borisam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu /H.I./ pieteikumā par Brasas cietuma faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku un morālā kaitējuma atlīdzināšanu, sakarā ar /H.I./ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2012.gada 25.aprīļa spriedumu daļā.

Aprakstošā daļa

[1] /H.I./ 2010.gada 2.decembrī, 2011.gada 6.janvārī un 10.janvārī vērsās leslodzījuma vietu pārvaldē (turpmāk – IVP) ar iesniegumiem par turēšanas apstākļiem Brasas cietuma izolatorā un morālā kaitējuma atlīdzināšanu.

[2] Ar IVP priekšnieka 2011.gada 9.februāra lēmumu Nr.1/17-I/131(turpmāk – Lēmums) izskatīts /H.I./ 2011.gada 10.janvāra iesniegums par pieteicēja turēšanas apstākļiem Brasas cietuma soda izolatorā un atteikts izdot /H.I./ labvēlīgu administratīvo aktu par kaitējuma atlīdzināšanu 142,29 *euro* (Ls 100) apmērā par katru soda izolatora kamerā pavadīto dienu neatbilstošos apstākļos.

Lēmumā norādīti šādi apstākļi

[2.1] /H.I./ no 2010.gada 31.decembra līdz 2011.gada 15.janvārim izcietis sodu Brasas cietuma soda izolatora kamerā Nr. 222, ar platību aptuveni 5,4 m^2 un paredzēta vienam ieslodzītajam. Kamera aprīkota ar statīva gultu, kas dienas laikā piestiprināta pie sienas, aprīkota ar piestiprinātu galdu un sēdvietu. Kamerā ierīkots viens gaismeklis ar 60W spuldzi un tas nodrošina iespēju lasīt. Virs kameras durvīm iebūvēts logs 50 x 50 cm un tas nodrošina papildus apgaismojuma funkciju. Telpas ventilācija tiek īstenota caur durvīm, logiem, lūku.

[2.2] Pirms ievietošanas soda izolatorā /H.I./ ir apskatījis ārsts, kurš novērtējis viņa veselības stāvokli kā apmierinošu. Pirms ieslodzīto ievietošanas soda izolatorā administrācija veic kameras tehniskā stāvokļa pārbaudi.

[2.3] Soda izolators nodrošināts ar atsevišķu sanitāro mezglu, iebūvētu tualeti, izlietni ar nepārtrauktu ūdens padevi, ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmām. Atbilstošu apstākļu nodrošināšanai sanitārajā mezglā ir ievēroti attiecīgie higiēnas standarti. Kamera kopumā ir izremontēta un tiek regulāri uzkopta. Nepieciešamības gadījumā nekavējoties tiek novērsti defekti un bojājumi.

[3] /H.I./ (turpmāk – pieteicējs) iesniedzis pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā, kurā lūgts atzīt par prettiesisku iestādes faktisko rīcību un atlīdzināt pieteicējam nodarīto morālo kaitējumu.

Pieteikumā norādīti šādi apstākļi.

[3.1] Pieteicējs ticis turēts neatbilstošos apstākļos soda izolatorā Nr. 5, Nr.7 un Nr.222. Soda izolatoros gulta līdz naktsmiera laikam tiek piesprādzēta pie sienas. Savukārt soda izolatorā Nr.222 virs sola tieši galvas (pat plecu) līmenī visas sienas garumā ir izvietota caurule, kas liedz atspiest muguru pret sienu, bet 20 cm platais dēlis, kas pieskrūvēts pie gultas un paredzēts kā galds, nav

pietiekams rakstīšanai un tam, lai uz tā novietotu ēdienu.

[3.2] Soda izolatorā Nr. 5 un Nr.7 nav galda, solu vietā izolatora vidū izveidoti četri izciļņi ar virsmas platību 15x15 centimetri, uz kuriem sēžot nav iespējams atspiesties ar muguru pret sienu un atpūtināt ķermeni. Soda izolatorā Nr.5 divi izciļņi ir aplauzti. Pieteicējam nācies ēst, sēžot uz tualetes pakāpiena, bet rakstīt, guļot uz grīdas.

[3.3] Kamerās nav ventilācijas sistēmas, sienā divu metru augstumā izveidotais caurums gaisa ventilēšanu neveic, jo tas vērsts uz cietuma dežūrdaļas telpām un soda izolators Nr.222 nav apkurināms. Trauki jāmazgā ledusaukstā ūdenī kailām rokām bez palīglīdzekļiem. Gultas piederumi tiek turēti ledusaukstās telpās, ārpus dežūrdaļas, ir nepieciešamas vairākas stundas, kamēr tie sasilst.

[3.4] Soda izolatorā Nr.222 dabiskā apgaismojuma nav, bet mākslīgais apgaismojums ir tik slikts, ka apgrūtina rakstīšanu. Arī pārējos soda izolatoros jāpavada laiks mākslīgajā apgaismojumā. Pieteicējs, atrodoties soda izolatorā, nav vests uz televīzijas telpām.

[3.5] Ieslodzījuma vietu pārvalde nav sniegusi atbildi uz pieteicēja 2011.gada 6.janvāra sūdzību. Pieteicējs iestādē nav sniedzis 2011.gada 10.februāra iesniegumu par sūdzību atsaukšanu, un šāds pieteicēja iesniegums ir uzskatāms par melnrakstu.

[4] Rakstveida paskaidrojumā IVP norāda, ka pieteikums ir atstājams bez izskatīšanas, jo pieteicējs ir atsaucis savu 2011.gada 6.janvāra sūdzību.

[5] Ar Administratīvā rajona tiesas 2012.gada 25.aprīļa spriedumu pieteikums daļēji apmierināts, pamatojoties uz turpmāk norādītajiem motīviem.

[5.1] Pieteicējam 2010.gada 31. decembrī ar Brasas cietuma priekšnieka lēmumu piemērots disciplinārsods – ievietošana soda izolatorā uz piecpadsmit diennaktīm (*lietas 117.lapa*). Pieteicējs 2011.gada 6.janvārī un 10.janvārī vērsies ar sūdzībām IVP, tostarp lūdzot atlīdzināt pieteicējam nodarīto kaitējumu, un pieteicēja iesniegumi IVP saņemti 2011.gada 10.janvārī. Pieteicējs 2011.gada 6.janvāra iesniegumā (*lietas 36. lapa*) lūdzis atlīdzināt pieteicējam nodarīto morālo kaitējumu 142,29 *euro* (Ls 100) apmērā par katru neatbilstošos apstākļos pavadīto dienu, sākot ar 2010.gada 31.decembri.

Pieteicējs norādījis šādus apstākļus, kas pieteicēja ieskatā atzīstami par cilvēka cieņu pazemojošiem:

1) gulta dienas laikā no plkst. 6.00 līdz plkst. 22.00 piestiprināta pie sienas, liedzot pieteicējam dienas laikā atlaisties un atpūtināt muguru;

2) uz grīdas atlaisties ir aizliegts, draudot ar ziņojumu;

3) gultas piederumi tiek turēti neapsildītās telpās, gultas piederumi ir atdzisuši tādā mērā, ka nepieciešamas vairākas stundas, līdz piederumi sasilst līdz tādai temperatūrai, kāda ir soda izolatorā;

4) traukus nemazgā, pieteicējam jāēd no netīriem traukiem, kurus pieteicējs, apsaldējot roku pirkstus, pats cenšas mazgāt ledus aukstā ūdenī;

5) mākslīgais apgaismojums ir ļoti vājš, pieteicējam ir grūti lasīt, bet dabiskais apgaismojums izolatorā neiekļūst vispār;

6) ventilācijas kamerā nav vispār, trūkst gaiss, smakas nevēdinās;

7) 20 centimetru platais dēlis, kas piestiprināts pie gultas un aizstāj galdu, kustas un krakšķ, uz tā nav iespējams rakstīt, grūti paēst. Pieteicējs spiests rakstīt uz grīdas un ēst tupus pozīcijā, liekot šķīvi uz sola.

[5.2] Pieteicējs 2011.gada 10.janvāra iesniegumā (*lietas 95. lapa*) lūdzis atlīdzināt kaitējumu 142,29 *euro* (Ls 100) apmērā par katru cilvēktiesībām neatbilstošos apstākļos soda izolatorā pavadīto dienu. Pieteicējs norādījis, ka nav ņemts vērā, ka soda izolatorā Nr. 222 turēšanas apstākļi ir necilvēcīgi, jo nav ventilācijas, slikts mākslīgais apgaismojums, bet dabiskā apgaismojuma nav, nav iespējas pa dienu atpūtināt muguru, atlaisties, jo gulta tiek piesprādzēta pie sienas visu dienu.

[5.3] IVP nepamatoti nav vērtējusi pieteicēja 2011.gada 6.janvāra iesniegumā izklāstītos apsvērumus un nepamatoti nav lēmusi par pieteicēja prasījuma (morālā kaitējuma atlīdzināšanu) pamatotību. 2011.gada 9.februārī tika pieņemts Lēmums un 2011.gada 10.februārī, pieteicējs atsauca savu iesniegumu, kad bija pagājis Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 64. panta pirmajā daļā noteiktais termiņš lēmuma pieņemšanai.

Tiesa nekonstatē objektīvus šķēršļus, kas liedza vienlaikus ar Lēmuma pieņemšanu izvērtēt 2011.gada 6.janvāra iesniegumā norādītos apsvērumus un lemt par morālā kaitējuma atlīdzināšanas prasījuma pamatotību, jo abos iesniegumos norādītie pārbaudāmie apstākļi bija gandrīz vienādi, tie attiecās uz vienu laika periodu, kad pieteicējs atradās soda izolatorā. 2011.gada 10.februāra IVP lēmumā par iesnieguma izskatīšanas termiņa pagarināšanu nav vērtēts jautājums par 2011.gada 6.janvāra iesnieguma izskatīšanas termiņa pagarināšanu.

[5.4] Iestāde nav ievērojusi noteikto termiņu pieteicēja iesnieguma izskatīšanai un nepamatoti atteikusies izskatīt pieteicēja 2011.gada 6.janvāra iesniegumu, pārbaudīt pieteicēja norādītos apsvērumus par apstākļiem soda izolatorā un lemt par morālā kaitējuma atlīdzināšanas pamatotību, un šāda iestādes rīcība atzīstama par prettiesisku. Vienlaikus šāda iestādes rīcība nevarēja pieteicējam radīt būtiskas sekas, jo apstākļi, uz kuriem pieteicējs atsaucas 2011.gada 6.janvāra iesniegumā, ir izvērtēti Lēmumā.

[5.5] Tiesībsargs Brasas cietumā veicis pārbaudi un 2010.gada 20.maijā cietuma priekšniekam nosūtīts atzinums (*lietas 55.-*

57.lapa). Tiesībsargs neveica pirmā korpusa soda izolatoru pārbaudi, ņemot vērā, ka pirmajā korpusā izvietotajos soda izolatoros 2010.gadā notika kapitālais remonts,.

Par otrajā korpusā izvietotajiem soda izolatoriem atzīts, ka tajos nepieciešami būtiski uzlabojumi, arī saistībā ar mākslīgo apgaismojumu un ventilāciju.

No Brasas cietuma iesniegtās informācijas (*lietas 59.-61.lapa*) izriet, ka soda izolators Nr.5 atrodas cietuma pirmajā korpusā, soda izolators Nr.222 atrodas otrajā korpusā un lietā iesniegti fotouzņēmumi par soda izolatoru Nr.5 un Nr.222 faktisko stāvokli (*lietas 62.-68.lapa*).Fotogrāfijas uzņemtas 2012.gadā, bet tās var tikt izmantotas pieteicēja norādīto apstākļu pārbaudei, vienlaikus ņemot vērā Brasas cietuma administrācijas vēstulē norādītos apstākļus un Tiesībsarga atzinumā minētos secinājumus.

No Brasas cietuma informācijas izriet secinājums, ka soda izolatoros, kuros disciplinārsoda izciešanas laikā atradās pieteicējs, dabiskā ventilācija nebija pietiekama, bija iespējama soda izolatora papildu vēdināšana ieslodzītā pastaigas laikā. Tiesībsargs atzinumā norādījis, ka dabiskā ventilācija kamerās nav uzskatāma par pietiekamu. Tādējādi pieteicējam varēja tikt radīts nepamatots viņa tiesību aizskārums, nenodrošinot pietiekamu svaiga gaisa piekļuvi. Vienlaikus saskaņā ar Latvijas sodu izpildes kodeksa 74.panta trešo daļu (*redakcijā, kas bija spēkā izskatāmajā lietā pārbaudāmajā laika periodā*) notiesātajiem, kurus tur disciplinārajos izolatoros, atļauj katru dienu vienu stundu ilgu pastaigu. Pieteicējs nav norādījis, ka nebūtu vests pastaigās, nebūtu vēdināti soda izolatori pēc pieteicēja lūguma viņa pastaigas laikā. Līdz ar to nav pamata atzīt, ka pieteicējs soda izolatorā, atrastos tādos apstākļos, kas paši par sevi pieteicējam radītu būtisku cilvēktiesību aizskārumu.

[5.6] Soda izolatorā Nr.5 mākslīgo apgaismojumu nodrošina pie griestiem piestiprināta lampa. Fotogrāfijās nav fiksēta gaismas ķermeņa atrašanās vieta. No Brasas cietuma ziņojuma tiesai par apstākļiem soda izolatoros izriet, ka soda izolatorā Nr.5 lampa atrodas pie telpas griestiem. Savukārt soda izolatorā Nr.222 pieejams tikai mākslīgais apgaismojums no lampas, kas izvietota virs ieejas durvīm.

No Tiesībsarga atzinuma izriet, ka soda izolatoros mākslīgais apgaismojums uzskatāms par nepietiekamu, jo viena lampa pie griestiem (aptuveni 2,5 līdz 3 metru augstumā) nenodrošina lasīšanai nepieciešamo gaismas daudzumu. Brasas cietums vēstulē tiesai nav norādījis, ar kāda stipruma spuldzēm tiek aprīkoti soda izolatoros izvietotie gaismekļi. Kā secināms no Lēmuma un atbildētāja pārstāves tiesas sēdē skaidrotā, lampas soda izolatoros aprīkotas ar 60 W spuldzi. Fotogrāfijās nav fiksēts, kāda veida lampas atrodas minētajos soda izolatoros, bet fotogrāfijās redzami gaismas ķermeņi, kas atrodas gaitenī (pie sienas piestiprināts plafona tipa gaismeklis, apjozts ar aizsargājošu metāla režģi. Līdz ar to tiesai kopsakarā ar Tiesībsarga atzinumā sniegtajām ziņām par apstākļiem soda izolatorā ir pamats uzskatīt, ka līdzīga tipa lampas varētu būt izvietotas arī soda izolatoros.

Ņemot vērā konstatētos faktus, tiesai ir pamats atzīt par pamatotu pieteicēja norādi, ka mākslīgais apgaismojums soda izolatoros Nr.5 un Nr.222 nav pietiekams lasīšanai un rakstīšanai.

[5.7] No Brasas cietuma ziņojuma izriet, ka soda izolators Nr.5 ir aprīkots ar divām gultām un četrām uz paaugstinājuma izvietotām koka virsmām, bet soda izolators Nr.222 ir aprīkots ar gultu, krēslu un galda virsmu.

Ņemot vērā grīdas un sienu segumu veidu soda izolatoros (betona grīda, nelīdzenas virsmas apmetums uz sienām), soda izolatoru aprīkojumu (apmēbelējumu), tiesa atzīst apstākļus minētajos soda izolatoros par tādiem, kas rada fiziskas neērtības un var radīt veselības kaitējumu. Atrašanās šāda veida soda izolatoros, ilgstoša sēdēšana vairākas dienas uz šauras, cietas sēdvirsmas, bez atzveltnes, vai atspiežot muguru pret reljefas virsmas sienu, tāpat arī apgrūtināta rakstīšana un ēšana galda trūkuma ierobežo tiesības uz cilvēka cieņai atbilstošiem apstākļiem, un paši par sevi var radīt fiziskas neērtības un papildu ciešanas. Personai, kas atrodas šādos apstākļos, nav jābūt ar īpašiem veselības traucējumiem, lai atzītu, ka šādi apstākļi rada neērtības sajūtu un iespējams ilgstošā periodā var radīt arī kaitējumu veselībai.

Nepietiekama dabīgā ventilācija un nepietiekams apgaismojums apstākļos, kad tiek nodrošinātas ikdienas pastaigas stundas garumā, paši par sevi nevar radīt būtisku aizskārumu. Tomēr tiesa ņēma vērā, ka pieteicējs soda izolatorā atradās ziemā, laikā, kad diennakts lielākā daļa tiek pavadīta mākslīgajā apgaismojumā, turklāt pieteicējam šādos apstākļos bija jāatrodas 15 dienas. Tādējādi minētie apstākļi to kopsakarā, turklāt fakts, ka pieteicējam bija ierobežotas iespējas normāli sēdēt, atpūtināt ķermeni dienas laikā, atspiežot muguru pret atzveltni un izstiepjot kājas, varēja sasniegt tādu neērtības pakāpi, kas rada būtisku cilvēktiesību aizskārumu.

[5.8] Soda izolatora mērķis ir nošķirt disciplināro pārkāpumu pieļāvušo ieslodzīto no citiem ieslodzītajiem. Taču tiesai nav pamata uzskatīt, ka atrašanās soda izolatorā pieļautu zemāku cilvēka cieņai atbilstošu apstākļu slieksni noteiktā disciplinārsoda veida rakstura un režīma dēļ. Turklāt, vērtējot Eiropas Cilvēktiesību tiesas atziņas lietās par Konvencijas 3.panta pārkāpumu, atzīstams, ka nav nozīmes faktam, vai ieslodzītais cilvēka cieņu pazemojošos apstākļos turēts ar nodomu vai bez (*sal. Poltoratkiy pret Ukrainu 136. un 146.punkts*). Citiem vārdiem, lai atzītu, ka ir pieļauts spīdzināšanas aizlieguma un necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās pārkāpums pret ieslodzīto, ir pietiekami, ja apstākļi, kādos turēta ieslodzītā persona, arī bez nodoma personai rada nozīmīgas garīgās ciešanas vai ir cilvēka cieņu pazemojoši.

Tiesa atzīst par prettiesisku Brasas cietuma faktisko rīcību, ievietojot pieteicēju tādos soda izolatoros, kuros netiek nodrošināti cilvēka cieņai atbilstoši turēšanas apstākļi (nepietiekams apgaismojums un ventilācija, cilvēka cieņu pazemojošs apmēbelējums).

Brasas cietuma ziņojumā tiesai un Tiesībsarga atzinumā nav norādes par to, vai soda izolatoros tiek nodrošināta siltā ūdens padeve. Nenoliedzami karstā ūdens neesamība centrālajā ūdens padevē ir ievērojams trūkums un rada personai zināmas neērtības. Vienlaikus tiesa ņem vērā, ka atbilstoši Eiropas Padomes Spīdzināšanas novēršanas komitejas standartiem ieslodzījuma vietā ieslodzītajam ir jānodrošina iespēju nomazgāties dušā vai mazgāšanas telpā, bet kamerā būtu jābūt ūdenskrānam. Arī Eiropas cietumu noteikumu 19.4.apakšpunkts noteic, ka ir jābūt nodrošinātam pietiekamam sanitāro labierīcību skaitam, lai ikviens ieslodzītais vispārējās higiēnas labad varētu ik dienas vai vismaz divas reizes nedēļā (vai biežāk, ja tas nepieciešams) nomazgāties vannā vai dušā, kurā ūdens temperatūra atbilst klimatiskajiem apstākļiem.

Kamerā (tostarp soda izolatorā) primāri ir nodrošināma ūdens pieejamība. Savukārt siltā ūdens padevei ir jābūt nodrošinātai mazgāšanās telpā. Ja ieslodzītajam ir ierobežotas vai liegtas iespējas nomazgāties dušā vai cita veida mazgāšanās telpās, iespējai veikt personīgo higiēnu jābūt nodrošinātai kamerā.

Pieteicējs nav norādījis, ka soda izolatorā viņam tika liegta iespēja veikt personisko higiēnu atbilstošos apstākļos, bet pieteicēja iebildes vērstas uz neatbilstošiem apstākļiem trauku mazgāšanai. Līdz ar to, ņemot vērā minēto, tiesa nekonstatē, ka trauku mazgāšanai nepieciešamā siltā ūdens nenodrošināšana soda izolatorā pati par sevi būtiski ierobežotu tiesības uz cilvēka cieņai atbilstošiem apstākļiem.

[5.9] Nav pamata uzskatīt, ka kameras (tostarp soda izolatori) un arī citas telpas cietumā nebūtu apkurināmas un nav saprātīgi izskaidrojams, kādēļ cietuma administrācija būtu ieinteresēta apzināti turēt ieslodzīto gultas piederumus neapkurināmās telpās. Tiesa atzīst par maz ticamu pieteicēja norādi, ka pieteicējs bijis spiests gulēt virsdrēbēs, jo gulēšanai nepieciešamie piederumi turēti ledus aukstās telpās ārpus dežūrdaļas gaitenī izvietotā pieliekamā. Līdz ar to tiesa pieteicēja pieteikumu šajā daļā atzīst par nepamatotu.

[5.10] Iestāde konstatējusi, ka dabiskā ventilācija un dabiskais apgaismojums tiek nodrošināts caur logu, logs nav aizstiklots un nodrošina pietiekamu gaisa apmaiņu telpā. Tiesībsargs 2010.gada 20.maija atzinumā norādījis, ka mākslīgā ventilācija uzskatāma par labu. Savukārt dabiskais apgaismojums ticis nodrošināts caur logu. Mākslīgo apgaismojumu kamerā nodrošinājis 20 x 20 cm liels gaismeklis, kas atradies starp kameras durvīm un logu. Gaismeklis izgatavots no stikla bloka, tajā bijusi ievietota viena kvēlspuldze ar jaudu 60 W.

Pieteicējs soda izolatorā atradās viens, turklāt pieteicēja aizskāruma ilgums bija īslaicīgs, pieteicējam bija iespējams doties pastaigās, pieteicējam tika nodrošināti gulēšanai nepieciešamie piederumi, pieteicējs nav sūdzējies par higiēnas priekšmetu trūkumu vai par traucējumiem, kas radušies nepiemērota sanitārā aprīkojuma dēļ, tāpat pieteicējs nav norādījis, ka viņam būtu ierobežotas saskarsmes tiesības (sarakste, tālruņa sarunas). Tiesas ieskatā pazemojums, ko rada nepietiekami norobežots sanitārais mezgls no dzīvojamās telpas, kurā vienlaicīgi atrodas vairāki cilvēki, tādējādi dabisko vajadzību apmierināšana notiek cilvēka cieņu pazemojošos apstākļos, ir būtiski lielāks.

Nav pamata uzskatīt, ka pieteicējam būtu iespējams ietekmēt turēšanas apstākļus soda izolatoros, kuros pieteicējs bija ievietots disciplinārsoda izciešanai. Tiesa nekonstatē Atlīdzināšanas likuma 10.panta apstākļus, ņemot vērā vienlīdzības principu, konstatēto aizskāruma raksturu un apmēru ar aplūkotajās lietās analizēto personām nodarīto kaitējumu, pieteicējam radītā morālā kaitējuma atlīdzinājums ir nosakāms 106,72 *euro* (Ls 75) apmērā.

Iestāde nepamatoti tiesību normās noteiktajā kārtībā nav izvērtējusi pieteicēja 2011.gada 6.janvāra iesniegumā norādītos turēšanas apstākļus un lēmusi par Brasas cietuma faktisko rīcību un prasījuma atlīdzināt morālo kaitējumu pamatotību.

Iestāde ar Lēmumu izvērtējusi pieteicēja 2011.gada 6.janvāra iesniegumā minētos apsvērumus. Tādējādi iestādes pieļautais procesuālais pārkāpums nav atzīstams par tādu, kas varēja pieteicējam radīt kādas morālas ciešanas, jo pieteicējam no pārsūdzētā Lēmuma bija saprotama iestādes nostāja jautājumā par ieslodzītā turēšanas apstākļiem soda izolatorā. Pieteicējs 2011.gada 10.februārī (pēc tam, kad tika pieņemts pārsūdzētais Lēmums) bija atsaucis iesniegumu, norādot, ka rakstveida atbilde pieteicējam nav nepieciešama. Secināms, ka pieteicējam atbilde uz 2011.gada 6.janvāra iesniegumu vairs nebija aktuāla, jo iestādes viedoklis attiecībā par turēšanas apstākļiem soda izolatoros pieteicējam bija saprotams no Lēmuma.

Tiesa noraida pieteicēja prasījumu atlīdzināt morālo kaitējumu 298,80 *euro* (Ls 210) apmērā par IVP rīcību, nelevērtējot pieteicēja 2011. gada 6.janvāra iesniegumā minētajiem apsvērumiem.

[6] Pieteicējs iesniedza apelācijas sūdzību par spriedumu daļā par morālā kaitējuma apmēru un daļā par leslodzījuma vietu pārvaldes rīcību, nepamatoti atstājot bez izskatīšanas pieteicēja 2011.gada 6.janvāra iesniegumu.

Apelācijas sūdzībā norādīti šādi argumenti.

[6.1] Pirmās instances tiesa nav ņēmusi vērā pieteicēja paskaidrojumus par pieteicēja 2011.gada 10.februāra iesniegumu, ar kuru pieteicējs esot lūdzis atstāt bez izskatīšanas pieteicēja sūdzību. Iesniegums nav reģistrēts ne IVP, ne Olaines cietumā, nav zināms kad un kā tas nonācis IVP, kā arī pieteicējs šādu iesniegumu vispār nav iesniedzis.

[6.2] Tiesa nav ņēmusi vērā, ka Brasas cietuma rīcība bija vērsta uz to, lai pazemotu pieteicēju, liktu ciest un nodarītu kaitējumu pieteicēja veselībai un tiesas noteiktais morālā kaitējuma apmērs ir nesamērīgi mazs un neatbilst APL 92.pantam.

[6.3] Tiesa nav ņēmusi vērā, ka trauku mazgāšanai netika izsniegti nepieciešamie līdzekļi un tādēļ pieteicējam bija jāēd no netīriem traukiem. Tāpat tiesa nav ņēmusi vērā, ka Tiesībsargs nav pārbaudījis un vērtējis telpas, kur tiek turēti gultas piederumi vispār, Brasas cietums nav iesniedzis šādu telpu fotouzņēmumus. No soda izolatora Nr.5 fotouzņēmumiem redzams, ka ir nodrošināta apkure, bet no soda izolatora Nr.222 fotouzņēmumiem to nevar izsecināt. Pieteicējs gulēja drēbēs līdz bija pietiekami silts zem segas, lai varētu novilkt apģērbu.

[6.4] Ar vienu reizi veiktu soda izolatora vēdināšanu pieteicēju nevarēja nodrošināt ar nepieciešamo gaisu 23 stundām un atrašanās pastaigā to nevarēja kompensēt.

[7] Rakstveida paskaidrojumā IVP norādījusi, ka apelācijas sūdzība nav pamatota un ir noraidāma.

[8] Apelācijas instances tiesas sēdē pieteicējs piedalījās ar videokonferences starpniecību.

Pieteicējs sniedza paskaidrojumus par lietas apstākļiem un norādīja, ka uztur apelācijas sūdzību, lūdza tiesu vērtēt Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi, norādīja, ka atbilstošs morālā kaitējuma atlīdzinājuma apmērs ir 142,29 *euro* (Ls 100) par katru izolatorā pavadīto dienu.

Atbildētāja pārstāvis pieteicēja apelācijas sūdzību un pieteikumu neatzina.

Motīvu daļa

[9] Pārbaudījusi pierādījumus Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pieteicēja apelācijas sūdzība ir daļēji pamatota un pieteikums ir daļēji apmierināms.

[10] Apgabaltiesa, ņemot vērā, ka atbildētāja nav iesniegusi apelācijas sūdzību par pirmās instances tiesas spriedumu, daļā ar kuru pieteikums apmierināts, kā arī vērtējot pieteicēja apelācijas sūdzībā norādītos apstākļus secina, ka pirmās instances tiesas spriedums ir stājies spēkā daļā, ar kuru atstāts bez izskatīšanas pieteikums daļā par Brasas cietuma faktisko rīcību, nenodrošinot pieteicējam tiesības uz informāciju (nevedot /H.l./ no soda izolatoriem uz televīzijas telpām) un nenodrošinot apkuri soda izolatorā Nr.222 un par pieteicēja turēšanas apstākļiem soda izolatorā Nr.7.

Apgabaltiesa secina, ka likumīgā spēkā ir stājies pirmās instances tiesas spriedums daļā, ar kuru pieteikums daļēji apmierināts un atzīta par prettiesisku Brasas cietuma faktiskā rīcība, laika periodā no 2010.gada 31.decembra līdz 2011.gada 14.janvārim, ievietojot pieteicēju soda izolatoros, kuros netiek nodrošināti cilvēka cieņai atbilstoši turēšanas apstākļi (nepietiekams apgaismojums un ventilācija, cilvēka cieņu pazemojošs apmēbelējums), un uzlikts par pienākumu Latvijas Republikai atlīdzināt /H.l./ nodarīto morālo kaitējumu 106,72 *euro* (Ls 75) apmērā.

[11] Apgabaltiesa secina, ka pieteicējs pirmās instances tiesas spriedumu ir pārsūdzējis daļā par morālā kaitējuma atlīdzinājuma apmēru un IVP rīcību, nepamatoti atstājot bez izskatīšanas pieteicēja 2011.gada 6.janvāra iesniegumu.

[12] Administratīvā apgabaltiesa secina, ka nav pamata atkārtoti izvērtēt pirmās instances tiesas nodibinātos lietas faktiskos apstākļus, ņemot vērā, ka likumīgā spēkā ir stājies pirmās instances tiesas spriedums daļā, ar kuru pieteikums daļēji apmierināts un atzīta par prettiesisku Brasas cietuma faktiskā rīcība, laika periodā no 2010.gada 31.decembra līdz 2011.gada 14.janvārim, ievietojot pieteicēju soda izolatorā apstākļos, kuros netiek nodrošināti cilvēka cieņai atbilstoši turēšanas apstākļi (nepietiekams apgaismojums un ventilācija, cilvēka cieņu pazemojošs apmēbelējums).

Ar pirmās instances tiesas spriedumu daļēji apmierināts pieteikums daļā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu un uzlikts pienākums Latvijas Republikai atlīdzināt /H.l./ nodarīto morālo kaitējumu 106,72 *euro* (Ls 75) apmērā.

Ņemot vērā pieteicēja apelācijas sūdzībā norādīto, ka pieteicējs uzskata par nepamatoti zemu tiesas piespriestā morālā kaitējuma apmēru, apelācijas instances tiesa izvērtēs un noteiks atbilstīgu morālā kaitējuma apmēru par pārkāpumiem, kas tika pieļauti pret pieteicēju.

[13] Apgabaltiesa secina, ka atbilstīgs atlīdzinājums par pieļautajiem pārkāpumiem ir nosakāms 500 *euro* un šāds tiesas noteiktais atlīdzinājums pamatots ar turpmāk norādītajiem apstākļiem.

Satversmes 92.pants noteic, ka nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu. APL 92.pants cita starpā noteic, ka ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar iestādes faktisko rīcību.

Augstākā tiesa ir atzinusi, lai atlīdzinājums būtu atbilstīgs Satversmes 92.panta izpratnē, tam ir jābūt efektīvam tiesiskās aizsardzības līdzeklim (*sk. Augstākās tiesas 2007.gada 1.marta sprieduma lietā Nr.SKA-54/2007 8.punktu*). Jēdziens atbilstīgs atlīdzinājums nozīmē, ka atlīdzinājumam ir jābūt taisnīgam. Atlīdzinājumam ir jāsniedz gandarījums personai, kuras tiesības ir tikušas aizskartas (*sk. Augstākās tiesas 2011.gada 18.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-161/2011 16.punktu*). Ar atlīdzinājumu var arī atturēt iestādi no līdzīgu aizskārumu izdarīšanas nākotnē (*sk. Augstākās tiesas 2010.gada 16.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-104/2010 18.punktu*). Jāņem vērā, ka, nosakot atlīdzinājumu, tiesa pauž valsts nostāju par aizskarto tiesību un paša tiesību aizskāruma nozīmīgumu. Tādējādi atlīdzinājums demokrātiskā un tiesiskā valstī nedrīkst būt nesamērīgi mazs (*sk. Augstākās tiesas 2010.gada 16.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-104/2010 18.punktu, 2011.gada 18.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-161/2011 16.punktu*).

Likumdevējs ir noteicis vadlīnijas, kas ievērojamas, nosakot atlīdzinājumu par morālo kaitējumu.

Atbilstoši Atlīdzināšanas likuma 14.panta pirmajai daļai administratīvajā lietā atlīdzinājuma noteikšanai ir jāapsver šādi kritēriji:

1) tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgums;

2) konkrētā aizskāruma smagums;

3) iestādes rīcības tiesiskais un faktiskais pamatojums un motīvi;

4) cietušā rīcība un līdzatbildība;

5) citi konkrētajā gadījumā būtiski apstākļi.

Atlīdzināšanas likuma 14.panta normas atkarībā no kaitējuma smaguma pakāpes noteic iespējamo atlīdzinājuma naudā apmēru – morālā kaitējuma atlīdzinājumu nosaka apmērā līdz 4 268,62 *euro* (3000 latiem); ja nodarīts smags morālais kaitējums, atlīdzinājumu var noteikt apmērā līdz 7 114,36 *euro* (5000 latiem); ja nodarīts kaitējums dzīvībai vai sevišķi smags kaitējums veselībai, maksimālais atlīdzinājuma apmērs var būt līdz 28 457,44 *euro* (20000 latiem). Savukārt šā panta ceturtā daļa paredz arī iestādes atvainošanos kā patstāvīgu kaitējuma atlīdzinājuma veidu, ja aizskārums nav bijis smags.

Pieteicējs lūdzis morālā kaitējuma atlīdzinājumu 142,29 *euro* (Ls 100) apmērā par katru soda izolatorā pavadīto dienu. No lietas materiāliem konstatējams, ka pieteicējs no 2010.gada 31.decembra līdz 2011.gada 11.janvārim atradies soda izolatorā Nr.222, bet no 2011.gada 11.janvāra līdz 14.janvārim soda izolatorā Nr.5.

Ņemot vērā lietas faktiskos apstākļus, laika periods, ko pieteicējs no 2011.gada 18.janvāra pavadījis soda izolatorā Nr.7, nav ņemams vērā, jo tas attiecas uz laika periodu pēc pieteikumā norādītā laika perioda. Tādējādi konstatējams, ka pieteicējs soda izolatorā pavadījis piecpadsmit dienas un pieteicējs lūdz atlīdzināt morālo kaitējumu 2134,31 *euro* (Ls 1500) apmērā.

Ievērojot, ka pirmās instances tiesas spriedums daļā par morālā kaitējuma atlīdzināšanu pieteicējam 106,72 *euro* (Ls 75) apmērā ir stājies spēkā un spriedums attiecīgajā daļā ir izpildīts, līdz ar to apgabaltiesa vērtēs prasījumu par morālā kaitējuma atlīdzinājumu pirmās instances tiesas noraidītajā daļā, t.i. 2027,60 *euro* (Ls 1425) apmērā.

[14] Atlīdzinājuma apmēra noteikšanai apgabaltiesa ņem vērā arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas secinājumu, ka, pat ja valsts ir atzinusi cilvēktiesību pārkāpumu, bet noteikusi atlīdzinājumu, kas ir ievērojami zemāks par minimumu, kādu Eiropas Cilvēktiesību tiesa parasti piešķir par attiecīgu pārkāpumu, persona saglabā upura statusu Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 34.panta izpratnē.

Līdz ar to, nosakot atlīdzinājumu, tiesai jāsalīdzina Eiropas Cilvēktiesību tiesas noteiktais atlīdzinājums līdzīgās lietās un jāņem vērā ne tikai Latvijas ekonomiskās iespējas, bet arī tas, ka atlīdzinājums par morālo kaitējumu nedrīkst būt ievērojami zemāks par minimumu, kādu noteikusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa salīdzināmās lietās (*sk. Augstākās tiesas 2011.gada 18.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-161/2011 17.punktu ar tur minētajām atsaucēm uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2010.gada 20.jūlija spriedumu lietā „Ciorap pret Moldovu" un 2006.gada 19.oktobra spriedumu lietā „Tomašić pret Horvātiju"*).

Apgabaltiesa, iepazīstoties ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumiem, konstatē, ka lietā „Kadiķis pret Latviju" (*2006.gada 4.maija spriedums*) Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzina Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 3.panta pārkāpumu saistībā ar sadzīves apstākļiem (tajā skaitā pietiekama apgaismojuma trūkumu), kādi bija pieteicējam, 15 diennaktis atrodoties soda izolatorā. Šajā lietā tika atzīts arī Konvencijas 13.panta pārkāpums. Par konstatētajiem pārkāpumiem tiesa piesprieda atlīdzinājumu 7000 *euro* apmērā. Lietā „Constantin Tudor pret Rumāniju" (*2013.gada 18.septembra spriedums*) tiesa noteica morālā kaitējuma atlīdzinājumu 3 000 *euro* apmērā par Konvencijas 3.panta pārkāpumu saistībā ar cietuma apstākļiem divus mēnešus un piecpadsmit dienas. Lietā „Bulea pret Rumāniju" (*2013.gada 3.decembra spriedums*) tiesa atzina Konvencijas pārkāpumu saistībā ar sadzīves apstākļiem (nebija pietiekams apgaismojums, ventilācijas trūkums) un pārapdzīvotību. Par konstatētajiem pārkāpumiem tiesa piesprieda atlīdzinājumu 850 *euro* apmērā.

Vērtējot Administratīvās apgabaltiesas praksi, konstatējami šādi atlīdzības apmēri:

1) lietā Nr.A4264308 piešķirts atlīdzinājums 711,44 *euro* (Ls 500) par to, ka persona nav nodrošināta ar higiēnas precēm un reliģiskajai pārliecībai atbilstošu veģetāro uzturu ilgstošā laika posmā;

2) lietā Nr.A42746109 piešķirts atlīdzinājums 853,72 *euro* (Ls 600) apmērā par to, ka ieslodzītais 135 diennaktis tika turēts soda izolatorā, nenodrošinot ar pienācīgu apgaismojumu, ventilāciju un sanitāro mezglu.

3) lietā Nr.A42645308 piešķirts atlīdzinājums 711,44 *euro* (Ls 500) apmērā par apstākļiem izmeklēšanas cietuma kamerā (nenorobežots sanitārais mezgls, nebija izlietnes, nepietiekams apgaismojums), kur pieteicējs pavadīja aptuveni 10 dienas.

Ņemot vērā minēto, atzīstams, ka izskatāmās lietas apstākļi ir līdzīgi iepriekš norādītajās lietās konstatētajiem.

Izskatāmajā gadījumā Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka taisnīgs morālā kaitējuma atlīdzinājums pieteicējam ir 500 *euro.*Tādējādi šāds morālā kaitējuma atlīdzinājums būs taisnīgs un tas sniegs gandarījumu pieteicējam, atturēs iestādi no līdzīgu gadījumu atkārtošanās nākotnē.

Ievērojot to apstākli, ka ar pirmās instances tiesas spriedumu pieteicējam piespriests morālā kaitējuma atlīdzinājums 106,72 *euro* (Ls 75) apmērā un norādītajā daļā spriedums ir izpildīts, apelācijas instances tiesa piespriež pieteicējam atlīdzinājumu 393,28 *euro* apmērā.

[15] Vērtējot pieteikumā norādīto prasījumu, kurā lūgts atzīt par prettiesisku IVP rīcību, nepamatoti atstājot bez izskatīšanas /H.I./

2011.gada 6.janvāra iesniegumu apgabaltiesa norāda šādus argumentus.

Pieteicējs ar iesniegumu IVP vērsās 2011.gada 6.janvārī un 10.janvārī. Iesniegumos norādītie apstākļi bija pēc būtības identiski, tie attiecās uz laika periodu, kad pieteicējs atradās soda izolatorā.

IVP tiesību normās noteiktajā kārtībā nav izvērtējusi pieteicēja 2011.gada 6.janvāra iesniegumā norādītos turēšanas apstākļus un lēmusi par Brasas cietuma faktisko rīcību un prasījumu atlīdzināt morālo kaitējumu.

Vērtējot iestādes rīcību apelācijas instances tiesa ņem vērā to, ka pieteicējs 2011.gada 10.janvārī ar iesniegumu (*lietas lapa 35*) vērsies IVP lūdzot atstāt bez izskatīšanas viņa 2010.gada 2.decembra un 2011.gada 6.janvāra sūdzības par turēšanas apstākļiem Brasas cietuma izolatorā un iesniegumā tieši ir norādījis, ka rakstiska atbilde viņam nav nepieciešama. Apgabaltiesa, vērtējot lietas apstākļus nekonstatē, ka šādu pieteicēja iesniegumu būtu pamats uzskatīt par melnrakstu, un nav pamata tiesai uzskatīt, ka iesniegumā minētie lūgumi nepauž pieteicēja patieso gribu.

Turklāt konstatējams, ka IVP ar Lēmumu būtībā sniegusi vērtējumu arī par pieteicēja 2011.gada 6.janvāra iesniegumā norādītajiem apsvērumiem. Līdz ar to atzīstams, ka šāda IVP rīcība nevarēja radīt pieteicējam būtiskas sekas, jo apstākļi, uz kuriem pieteicējs atsaucās 2011.gada 6.janvāra iesniegumā, tika norādīti arī 2011.gada 11.janvāra iesniegumā. Tādējādi, vērtējot visus lietas apstākļus kopumā atzīstams, ka Lēmumā pēc būtības tika izvērtēti arī pieteicēja 2011.gada 6.janvāra iesnieguma minētie apstākļi.

Ievērojot, ka nav konstatēta iestādes prettiesiska rīcība, nav pamata lemt par morālā kaitējuma atlīdzinājumu.

[16] Apgabaltiesa no lietas materiāliem konstatē, ka pieteicējs ar tiesneša lēmumiem (*lietas lapas 28, 151*) ir ticis atbrīvots no valsts nodevas samaksas par pieteikuma iesniegšanu un apelācijas sūdzības iesniegšanu.

Ņemot vērā, ka pieteikums tiek daļēji apmierināts, apgabaltiesa vadoties no APL 126.panta pirmās un otrās daļas, valsts nodevu 38,34 *euro* piespriež no Ieslodzījuma vietu pārvaldes.

[17] Apgabaltiesa secina, ka pirmās instances tiesa pēc būtības pamatoti atzina, ka pieteikums ir apmierināms daļēji, taču nosakot atlīdzības apmēru netika pilnībā izvērtēti visi lietā nozīmīgie apstākļi, līdz ar to ar pirmās instances tiesas spriedumu noteiktais atlīdzinājuma apmērs nebija samērīgs.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo un otro daļu, 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa,

nosprieda

daļēji apmierināt /H.I./ pieteikumu.

Atzīt par prettiesisku Brasas cietuma faktisko rīcību, laika periodā no 2010.gada 31.decembra līdz 2011.gada 14.janvārim ievietojot /H.I./ soda izolatorā, kuros netiek nodrošināti cilvēka cieņai atbilstoši turēšanas apstākļi (nepietiekams apgaismojums un ventilācija, cilvēka cieņu pazemojošs apmēbelējums).

Uzlikt par pienākumu Latvijas Republikai atlīdzināt /H.I./ morālo kaitējumu 393,28 *euro* apmērā.

Pārējā daļā /H.I./ pieteikumu noraidīt.

Uzlikt pienākumu Ieslodzījuma vietu pārvaldei iemaksāt valsts budžetā valsts nodevu 38,34 *euro* apmērā.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

M.Vīgants

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

I.Kaļiņina

Tiesnese

S.Kanenberga

Tiesnese